

Online ISSN 2335-2388

RESPECTUS PHILOLOGICUS

2014 Nr. 25 (30)

RESPECTUS PHILOLOGICUS Nr. 25 (30)

MOKSLINIS TĖSTINIS LEIDINYS

Leidžia Vilniaus universiteto Kauno humanitarinis fakultetas ir Jano Kochanovskio universiteto Humanitarinis fakultetas Kielcuose du kartus per metus (balandžio 25 d. ir spalio 25 d.).

Mokslo kryptis: filologija (04H). Mokslo sritys: gramatika, semantika, semiotika, sintaksė (H 352), bendroji ir lyginamoji literatūra, literatūros kritika, literatūros teorija (H 390).

Pagrindinės kalbos: lietuvių, lenkų, anglų, rusų.

CZASOPISMO NAUKOWE

Wydawcy: Uniwersytet Wileński – Wydział Humanistyczny w Kownie oraz Uniwersytet Jana Kochanowskiego – Wydział Humanistyczny w Kielcach. Ukazuje się dwa razy w roku: 25 kwietnia i 25 października.

Kierunek naukowy: filologia (04H). Dyscypliny naukowe: gramatyka, semiotyka, semantyka, syntaktyka (H 352), literatura ogólna i porównawcza, krytyka literacka, teoria literatury (H 390).

Podstawowe języki: polski, litewski, angielski i rosyjski.

ONGOING ACADEMIC PUBLICATION

Published twice a year (April 25, October 25) by Vilnius University Kaunas Faculty of Humanities and The Jan Kochanowski University Faculty of Humanities in Kielce.

Scientific field: philology (04H). Research areas: grammar, semantics, semiotics, syntax (H 352), general and comparative literature, literary criticism, literary theory (H 390).

The journal accepts articles and correspondence written in English, Lithuanian, Polish and Russian.

DUOMENŲ BAZĖS / BAZY DANYCH / ABSTRACTING AND INDEXING

Elektronische Zeitschriftenbibliothek (2002) Arianta (2002)	Frei zugängliche E-Journals Universitätsbibliothek Regensburg Naukowe i branżowe polskie czasopisma elektroniczne Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego
Balcan Rusistics (2004)	Russian Language, Literature and Cultural Studies
C.E.E.O.L. (2005)	Central and Eastern European Online Library DFG Nationallizenzen
EBSCO (2006)	Humanities International Complete Humanities Source Current Abstracts Humanities International Index TOC Premier
MLA (2007)	Modern Language Association International Bibliography
Index Copernicus (2008)	Index Copernicus International Journal Master List
Lituanistika (2011) Linguistic Bibliography Online (2012) Ulrichs (2013)	The database of the humanities and social sciences in Lithuania Brill Leiden, Netherlands Ulrich's Periodicals

PATIKRA / WERYFIKACJA / VERIFICATION

Redakcijos adresas / Adres redakcji / Address of the editorial board

Žurnalas „Respectus Philologicus“
Vilniaus universitetas
Kauno humanitarinis fakultetas
Muitinės g. 8, LT-44280 Kaunas, Lietuva

Respectus Philologicus
Vilnius University
Kaunas Faculty of Humanities
Muitines 8, Kaunas 44280, Lithuania

Tel. +370 37 750 536

El. paštas / E-mail respectus@gmail.com

Interneto svetainė / Strona internetowa / Homepage <http://filologija.vukhf.lt>

Moksliniai ir kalbos redaktoriai / Redakcja naukowa i językowa / Proof-readers

Gabija Bankauskaitė-Sereikienė (lietuvių kalba / język litewski / Lithuanian language)
Kazimierz Luciński, Beata Piasecka (lenkų kalba / język polski / Polish language)
Algis Braun (anglų kalba / język angielski / English language)
Eleonora Lassar, Viktorija Makarova (rusų kalba / język rosyjski / Russian language)

Vertimas / Tłumaczenie / Translation

Beata Piasecka, Živilė Nemickienė

Pagrindinė redaktorė / Redaktor prowadzący / Publishing editor

Viktorija Makarova

Print ISSN 1392-8295, Online ISSN 2335-2388

© Vilniaus universiteto Kauno humanitarinis fakultetas, 2014

© Uniwersytet Jana Kochanowskiego – Wydział Humanistyczny w Kielcach, 2014

REDAKTORIŲ KOLEGIJA — KOLEGIUM REDAKCYJNE

- Eleonora Lissan** VU KHF profesorė, habil. dr. (04H), Lietuva, *vyriausioji redaktorė*
 Profesor Uniwersytetu Wileńskiego – Wydział Humanistyczny w Kownie, dr hab. (04H), Litwa, *redaktor naczelny*
- Kazimierz Luciński** Jano Kochanovskio universiteto Kielcuose profesorius, habil. dr. (04H), Lenkija, *vyriausiosios redaktorės pavaduotojas*
 Profesor Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, dr hab. (04H), Polska, *zastępcza redaktora naczelnego*
- Irina Oukhvanova-Shmygova** Baltarusijos valstybinio universiteto profesorė, dr. (04H), Baltarusija, *vyriausiosios redaktorės pavaduotoja*
 Profesor Białoruskiego Uniwersytetu Państwowego, dr (04H), Białoruś, *zastępcza redaktora naczelnego*
- Gabija Bankauskaitė-Sereikienė** VU KHF profesorė, dr. (04H), Lietuva, *atsakingoji sekretorė*
 Profesor Uniwersytetu Wileńskiego – Wydział Humanistyczny w Kownie, dr (04H), Litwa, *sekretarz kolegium*
- Daiva Aliūkaitė** VU KHF docentė, dr. (04H), Lietuva
 Docent Uniwersytetu Wileńskiego – Wydział Humanistyczny w Kownie, dr (04H), Litwa
- Danutė Balšaitytė** VU Užsienio kalbų instituto profesorė, dr. (04H), Lietuva
 Profesor Uniwersytetu Wileńskiego – Instytut Języków Obcych, dr (04H), Litwa
- Wiesław Caban** Jano Kochanovskio universiteto Kielcuose profesorius, habil. dr. (05H), Lenkija
 Profesor Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, dr hab. (05H), Polska
- Renato Corsetti** Romos universiteto „La Sapienza“ profesorius, habil. dr. (04H), Italija
 Profesor Uniwersytetu Rzymskiego „La Sapienza“, dr hab. (04H), Włochy
- Anatolij Chudinov** Uralo valstybinio pedagoginio universiteto profesorius, dr. (04H), Rusija
 Profesor Uralskiego Państwowego Uniwersytetu Pedagogicznego, dr (04H), Rosja
- Hans-Jürgen Diller** Bochumo Ruhro universiteto profesorius, habil. dr. (04H), Vokietija
 Profesor Uniwersytetu Ruhry w Bochum, dr hab. (04H), Niemcy
- Aloyzas Gudavičius** Šiaulių universiteto profesorius, habil. dr. (04H), Lietuva
 Profesor Uniwersytetu w Šiauliai, dr hab. (04H), Litwa

- Laima Kalėdienė** Lietuvių kalbos instituto vyriausioji mokslo darbuotoja, profesorė, dr. (04H), Lietuva
Starys pracownik naukowy, profesor w Instytucie Języka Litewskiego, dr (04H), Litwa
- Juris Kastinš** Latvijos universiteto profesorius, habil. dr. (04H), Latvija
Profesor Uniwersytetu Łotewskiego w Rydze, dr hab. (04H), Łotwa
- Asta Kazlauskienė** Vytauto Didžiojo universiteto profesorė, dr. (04H), Lietuva
Profesor Uniwersytetu Witolda Wielkiego, dr (04H), Litwa
- Jurij Kleiner** Sankt Peterburgo universiteto profesorius, habil. dr. (04H), Rusija
Profesor Uniwersytetu w Sankt Petersburgu, dr hab. (04H), Rosja
- Aleksandras Krasnovas** VU KHF profesorius, dr. (04H), Lietuva
Profesor Uniwersytetu Wileńskiego – Wydział Humanistyczny w Kownie, dr (04H), Litwa
- Jadvyga Krūminienė** VU KHF profesorė, dr. (04H), Lietuva
Profesor Uniwersytetu Wileńskiego – Wydział Humanistyczny w Kownie, dr (04H), Litwa
- Jurgita Mikelionienė** Kauno technologijos universiteto docentė, dr. (04H), Lietuva
Docent Uniwersytetu Technologicznego w Kownie, dr (04H), Litwa
- Gerald E. Mikkelson** Kanzaso universiteto profesorius, dr. (04H), JAV
Profesor Uniwersytetu w Kansas, dr (04H), USA
- Olegas Poliakovas** VU KHF profesorius, habil. dr. (04H), Lietuva
Profesor Uniwersytetu Wileńskiego – Wydział Humanistyczny w Kownie, dr hab. (04H), Litwa
- Marek Ruszkowski** Jano Kochanovskio universiteto Kielcuose profesorius, habil. dr. (04H), Lenkija
Profesor Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, dr hab. (04H), Polska
- Yuri Stulov** Minsko valstybinio lingvistikos universiteto profesorius, dr. (04H), Europos „Amerikos studijų asociacijos“ Baltarusijos filialo prezidentas, Baltarusija
Profesor Państwowego Uniwersytetu Lingwistycznego w Mińsku, dr (04H), prezes białoruskiej filii Europejskiego Stowarzyszenia Studiów Amerykanistycznych, Białoruś
- Leona Tokor** Jeruzalės Žydų universiteto profesorė, habil. dr. (04H), Izraelis
Profesor Uniwersytetu Hebrajskiego w Jerozolimie, dr hab. (04H), Izrael

---

EDITORIAL BOARD

Eleonora Lissan	Professor (04H), Vilnius University (Kaunas Faculty of Humanities), Lithuania, <i>editor-in-chief</i>
Kazimierz Luciński	Professor (04H), The Jan Kochanowski University in Kielce, Poland, <i>deputy editor-in-chief</i>
Irina Oukhvanova-Shmygova	Professor (04H), Belarusian State University, Belarus, <i>deputy editor-in-chief</i>
Gabija Bankauskaitė-Sereikienė	Professor (04H), Vilnius University (Kaunas Faculty of Humanities), Lithuania, <i>managing secretary</i>
Daiva Aliūkaitė	Associate Professor (04H), Vilnius University (Kaunas Faculty of Humanities), Lithuania
Danutė Balšaitytė	Professor (04H), Vilnius University (Institute of Foreign Languages), Lithuania
Wiesław Caban	Professor (05H), The Jan Kochanowski University in Kielce, Poland
Renato Corsetti	Professor (04H), Sapienza University of Rome, Italy
Anatolij Chudinov	Professor (04H), Ural State Pedagogical University, Russia
Hans-Jürgen Diller	Professor (04H), Ruhr University Bochum, Germany
Aloyzas Gudavičius	Professor (04H), Šiauliai University, Lithuania
Laima Kalėdienė	Professor (04H), Senior Researcher, Institute of the Lithuanian Language, Lithuania
Juris Kastinš	Professor (04H), University of Latvia, Latvia
Asta Kazlauskienė	Professor (04H), Vytautas Magnus University, Lithuania
Jurij Kleiner	Professor (04H), St. Petersburg State University, Russia
Aleksandras Krasnovas	Professor (04H), Vilnius University (Kaunas Faculty of Humanities), Lithuania
Jadvyga Krūminienė	Professor (04H), Vilnius University (Kaunas Faculty of Humanities), Lithuania
Jurgita Mikelionienė	Associate Professor (04H), Kaunas University of Technology, Lithuania
Gerald E. Mikkelson	Professor (04H), The University of Kansas, USA

Olegas Poliakovas	Professor (04H), Vilnius University (Kaunas Faculty of Humanities), Lithuania
Marek Ruskowski	Professor (04H), The Jan Kochanowski University in Kielce, Poland
Yuri Stulov	Professor (04H), Minsk State Linguistic University, President of European Association for American Studies in Belarus, Belarus
Leona Toker	Professor (04H), The Hebrew University of Jerusalem, Israel

TURINYS / SPIS TREŚCI

I. PROBLEMOS IR SPRENDIMAI / PROBLEMY I ICH ROZWIĄZANIA

- Dušan Stamenković, Austin Bennett, Mihailo Antović** (Serbija, JAV / Serbia, USA). The Roles of Vision, Space, and the Body in Interpreting Unfamiliar Serbian and English Idiomatic Expressions 11
- Марина Гутовская** (Baltarusija / Białoruś). Фразеосемантическое поле в компаративном лингвокогнитивном освещении: направления и метод исследования..... 31
- Marek Ruzzkowski** (Lenkija / Polska). Typy wariantywności w języku polskim 53

II. FAKTAI IR APMASTYMAI / FAKTY I ROZWAŻANIA

- Анастасия Беловодская** (Lietuva / Litwa). Сетевой фольклор и его роль в формировании коллективного когнитивного пространства 63
- Наталья Ковтун** (Rusija / Rosja). Прием художественной мистификации в романе К. Рансмайра «Последний мир»..... 74
- Michał Mazurkiewicz** (Lenkija / Polska). American Sport and the Sports Heroes of the Roaring Twenties 89
- Ecevit Bekler** (Turkija / Turcja). The True Face of Pre-Colonial Africa in *Things Fall Apart*..... 96
- Jane Mattisson** (Švedija / Szwecja). Supervising in English: The Doctoral Thesis, Professor/Student Discourse, and Social Practice 105
- Олег Гринбаум** (Rusija / Rosja). Вопросы теории стиха: эстетические категории и поэтический текст..... 118
- Piotr Zbróg** (Lenkija / Polska). Wpływ płynnej nowoczesności na kulturę języka w komunikacji profesjonalnej 140
- Joanna Szadura** (Lenkija / Polska). Konceptualizacja tygodnia we współczesnej polszczyźnie..... 149
- Dovilė Kulakauskienė** (Lietuva / Litwa). Atminties perėmimas ir tapatybės formavimas: kartų naratyvai Vilkyškių miestyje..... 160
- Simona Siderevičiūtė** (Lietuva / Litwa). Mokslinė fantastika istoriniame ir kultūriniame literatūros diskurse 172
- Oleg Leszczak** (Lenkija / Polska). Społeczny i empiryczny charakter transcendentalnego antropocentryzmu Immanuela Kanta: istota i lokalizacja tzw. „natury ludzkiej” 185
- Maryna Alohyna** (Ukraina / Ukraina). Comparative Analysis of the Reproduction of Style in Ukrainian, Russian, and Polish Translations of *Tom Sawyer* and *Huckleberry Finn*..... 200
- Tatiana Jankowska** (Lenkija / Polska). Między naturą a kulturą: analiza strukturalna mitu C. Lévi-Straussa w świetle współczesnej semiotyki 211

III. NUOMONĖ / OPINIE I POGLĄDY

- Казимеж Люцинский** (Lenkija / Polska). О заимствовании, отражающем практику современной действительности (к вопросу о слове *мониторинг* в русском языке в сравнении с польским) 218

IV. SKAUDŪS KLAUSIMAI / DRAŹLIWE KWESTIE

- Audronė Rimkutė** (Lietuva / Litwa). „Pagarbaus atstumo“ principas lietuvos kultūros politikoje 227

V. MŪSŲ VERTIMAI / NASZE PRZEKŁADY

- John R. Taylor** (Naujoji Zelandija / Nowa Zelandia). Kalba mąstyme. *Vertė / Tłum.* *Živilė Nemickienė* 244

VI. MOKSLINIO GYVENIMO KRONIKA / KRONIKA ŻYCIA NAUKOWEGO

Knygų recenzijos / Recenzje książek

- Юрий Шатин** (Rusija / Rosja). Алгебра гармонии. ГРИНБАУМ, О. Н., 2012. *Роман А.С. Пушкина «Евгений Онегин»: ритмико-смысловый комментарий. Главы первая, вторая, третья, четвертая*; ГРИНБАУМ, О. Н., 2013. *Основы математико-гармонического анализа поэтических текстов* 254

- Inesa Šeškauskienė** (Lietuva / Litwa). KESSLER, Stephan, 2013. *Theories of Metaphor Revised* 259

- Julia Ostanina-Olszewska** (Lenkija / Polska). ŠEŠKAUSKIENĖ, Inesa, 2013. *Ways with Words: Insights into the English Lexicon and Some Cross-Linguistic Aspects of Study*...262

- Виктория Макарова** (Lietuva / Litwa). *La Table Ronde. Лингвистика дискурса и перспективы ее развития*. Выпуск 2. Сост. И. УХВАНОВА, А. КОЖИНОВА, Е. САВИЧ, 2013 264

- Aleksandras Krasnovas** (Lietuva / Litwa). JURGUTIENĖ, Aušra, 2013. *Literatūros suvokimo menas. Hermeneutikos tradicija*.....266

- Anonsai / Zapowiedzi** 270

VII. REIKALAVIMAI STRAIPSNIAMS /

- ZASADY OPRACOWYWANIA PUBLIKACJI 272

- VIII. MŪSŲ AUTORIAI / NASI AUTORZY 284

CONTENTS

I. PROBLEMS AND SOLUTIONS

Dušan Stamenković, Austin Bennett, Mihailo Antović (Serbia / USA). The Roles of Vision, Space, and the Body in Interpreting Unfamiliar Serbian and English Idiomatic Expressions.....	11
Marina Gutovskaya (Belarus). The Phraseological Semantic Field in a Contrastive Linguo-cognitive Study: Directions and Method of Research.....	31
Marek Ruskowski (Poland). Types of Variantivity in the Polish Language	53

II. FACTS AND REFLECTIONS

Anastasija Belovodskaja (Lithuania). Network Folklore and its Role in the Formation of a Collective Cognitive Space.....	63
Natalia Kovtun (Russia). The Method of Artistic Mystification in Ransmayr's Novel <i>The Last World</i>	74
Michał Mazurkiewicz (Poland). American Sport and the Sports Heroes of the Roaring Twenties	89
Ecevit Bekler (Turkey). The True Face of Pre-Colonial Africa in <i>Things Fall Apart</i>	96
Jane Mattisson (Sweden). Supervising in English: The Doctoral Thesis, Professor/Student Discourse, and Social Practice	105
Oleg Grinbaum (Russia). Issues of Verse Theory: Aesthetic Categories and the Poetic Text	118
Piotr Zbróg (Poland). Effects of Fluid Modernity on the Language Culture of Professional Communication	140
Joanna Szadura (Poland). The Conceptualization of a Week in the Contemporary Polish Language	149
Dovilė Kulakauskienė (Lithuania). Memory Passing and Identity Formation: Generational Narratives in Vilkyškiai	160
Simona Siderevičiūtė (Lithuania). Science Fiction in Historical and Cultural Literary Discourse	172
Oleg Leszczak (Poland). On the Social and Empirical Nature of Kant's Transcendental Anthropocentrism: The Essence and Location of "Human Nature". Part II	185
Maryna Alohyna (Ukraine). Comparative Analysis of the Reproduction of Style in Ukrainian, Russian, and Polish Translations of <i>Tom Sawyer</i> and <i>Huckleberry Finn</i>	200
Tatiana Jankowska (Poland). Between Nature and Culture: Lévi-Strauss's Structural Analysis of Myth in the Light of Semiotics	211

III. OPINION

- Kazimierz Luciński** (Poland). On the Process of Borrowing: A Comparative Analysis of the Use of *Monitoring* in Russian and Polish.....218

IV. SENSITIVE ISSUES

- Audronė Rimkutė** (Lithuania). The “Arm’s Length” Principle in Lithuanian Cultural Policy.....227

V. OUR TRANSLATIONS

- John R. Taylor** (New Zealand). *Kalba mūsų mintyse / Language in the mind.* Translated by *Živilė Nemickienė*..... 244

VI. SCIENTIFIC LIFE CHRONICLE

Book reviews

- Yuri Shatin** (Russia). Алгебра гармонии. ГРИНБАУМ, О. Н., 2012. *Роман А.С. Пушкина «Евгений Онегин»: ритмико-смысловый комментарий. Главы первая, вторая, третья, четвертая;* ГРИНБАУМ, О. Н., 2013. *Основы математико-гармонического анализа поэтических текстов* 254

- Inesa Šeškauskienė** (Lithuania). KESSLER, Stephan, 2013. *Theories of Metaphor Revised*.....259

- Julia Ostanina-Olszewska** (Poland). ŠEŠKAUSKIENĖ, Inesa, 2013. *Ways with Words: Insights into the English Lexicon and Some Cross-Linguistic Aspects of Study*.....262

- Viktorija Makarova** (Lithuania). *La Table Ronde. Лингвистика дискурса и перспективеее развития.* Выпуск 2. Сост. И. УХВАНОВА, А. КОЖИНОВА, Е. САВИЧ, 2013 264

- Aleksandras Krasnovas** (Lithuania). JURGUTIENĖ, Aušra, 2013. *Literatūros suvokimo menas. Hermeneutikos tradicija*.....266

- Announcements** 270

- VII. REQUIREMENTS FOR PUBLICATION** 272

- VIII. OUR AUTHORS** 284

SKAUDŪS KLAUSIMAI / DRAŽLIWE KWESTIE

Audronė Rimkutė

Vilniaus universitetas

Kauno humanitarinis fakultetas

Muitinės g. 12, LT-44280 Kaunas, Lietuva

Tel.: (+370 37) 202 627

El. paštas: audrone.rimkute@khf.vu.lt

Moksliniai interesai: socialinė epistemologija, mokslo ir kultūros sociologija, kultūros politika

„PAGARBAUS ATSTUMO“ PRINCIPAS LIETUVOS KULTŪROS POLITIKOJE

Straipsnyje nagrinėjama Lietuvos kultūros politika „pagarbaus atstumo“ principo įgyvendinimo aspektu. Pirmoje straipsnio dalyje apibūdinama „pagarbaus atstumo“ principo sąvoka, apžvelgiama šio principo atsiradimo istorija ir nagrinėjama pagrindinė jo realizavimo kultūros politikoje priemonė – kultūros taryba. Palyginus įvairių šalių kultūros tarybas, apibūdinamos jų, kaip „pagarbaus atstumo“ institucijų, veiklos ypatybės. Antroje straipsnio dalyje nagrinėjamas „pagarbaus atstumo“ principu pagrįsto kultūros politikos modelio formavimas Lietuvoje. Šį modelį kaip kultūros politikos reformų gairę Lietuvos vyriausybė pasirinko 1991 m., jį taip pat rekomendavo Europos tarybos ekspertai Lietuvai dalyvaujant nacionalinių kultūros politikos apžvalgų programoje 1996–1998 m. Straipsnyje analizuojamos viešos diskusijos apie Lietuvos kultūros politiką, vyriausybių programos, svarbiausi politiniai dokumentai, išskiriami naujo kultūros politikos modelio formavimo proceso etapai, lėtos eigos priežastys. Trečioje dalyje nagrinėjamos dviejų Lietuvos kultūros politikos institucijų, veikiančių „pagarbaus atstumo“ principu, veiklos problemos. Straipsnyje analizuojamos šių institucijų ataskaitos, vieši pasisakymai apie jų veiklą, išskiriami veiklos trūkumai.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI: Lietuvos kultūros politika, pagarbaus atstumo principas, kultūros taryba.

Įvadas

„Pagarbaus atstumo“ principas (angl. *arm's length principle*)¹ pačia bendriausia

prasme gali būti apibūdinamas kaip viešosios politikos organizavimo būdas, kai kokios nors srities politikos formavimo ir įgyvendinimo funkcijas atlieka skirtingos savarankiškos institucijos (Hillman-Chartrand, McCaughey 1989: 144). Šis principas pirmiausiai buvo pradėtas taikyti Didžiojoje Britanijoje ir dažnai laikomas tipišku jos kultūros politikos bruožu, sunkiai pritaikomu kitokioje, nei anglosaksų, teisinėje ir administracinėje aplinkoje (Mucica 2005). Nepaisant to, „pagarbaus atstumo“ principas sėkmingai prigijo Skandinavijos šalių kultūros politikoje bei kai kuriose kitose Europos Sąjungos valstybėse. Rytų Europos šalims, dalyvavusioms nuo 1986 metų veikiančioje Europos Tarybos programoje *Nacionalinės kultūros politikos apžval-*

¹ Į lietuvių kalbą terminas „arm's length principle“ kartais verčiamas kaip „ištiestos rankos“ (žr. *Kultūros politika Lietuvoje* 1998: 20) arba „rankos atstumo“ principas (žr. Valstybės kontrolės 2009 m. Valstybinio audito ataskaitą *Kultūros politikos įgyvendinimas dalinai finansuojant programas ir projektus*: 28–29). Abu šie vertimai yra pažodiniai ir neperteikia tikrosios metaforiško termino prasmės. Angliškas posakis „at arm's length“ vartojamas apibūdinti neatimam santykiui arba bendravimui. Terminas „arm's length principle“ vartojamas anglosaksų sutarčių teisėje, kur išreiškia reikalavimą, kad tarpusavyje susiję arba priklausomi subjektai sudarytų tokias sutartis, kokias analogiškoje situacijoje sudarytų nepriklausomi subjektai. Į kitas kalbas šis terminas verčiamas ne pažodžiu, o perteikiant jo prasmę arba parenkant tinkamą metaforą. Pvz., į vokiečių kalbą terminas verčiamas kaip *Fremdvergleichsgrundsatz*, į ispanų – *principio de plena competencia*, į rusų – *принцип почетительного расстояния*, į prancūzų – *principe de pleine concurrence*. Šiame straipsnyje siūloma versti terminą į lietuvių kalbą kaip „pagarbaus atstumo“ principą.

gos, Europos Tarybos ekspertai taip pat rekomendavo pertvarkyti kultūros politiką orientuojantis į „pagarbaus atstumo“ principu pagrįstą modelį². Lietuvai parengtoje ekspertų ataskaitoje šis modelis apibūdinamas kaip toks, kuriame „ministerija turi lemiamą vaidmenį formuojant politiką, tačiau jos įgyvendinimo užduotis deleguoja valdybų ir tarybų struktūrai, kurios veiklos atžvilgiu ministerija laikosi daugiau ar mažiau „pagarbaus atstumo“ (Council of Europe 1998: 15).

Praėjus beveik 15 metų po Europos Tarybos ekspertų rekomendacijos, Lietuvos kultūros politikoje žengtas svarbus žingsnis link „pagarbaus atstumo“ modelio – 2013 m. pradėjo veikti Lietuvos kultūros taryba (toliau – LKT). LKT, kaip ir analogiškos institucijos kitose šalyse, įgyvendins kultūros programas ir administruos Kultūros rėmimo fondą. Tarybos įsteigimas turėtų užbaigti nuo 1991 m. trukusias diskusijas apie Lietuvos kultūros politikos modelį ir perėjimą nuo valstybinio prie „pagarbaus atstumo“ modelio. Vis dėlto, nors kultūros tarybos Europoje laikomos pažangia politine institucija, stiprinančia demokratiją ir kultūros savivaldą, ne visose šalyse naujai įsteigtos kultūros tarybos sulaukia politinio palaikymo pasikeitus valdančiajai daugumai³. Tad pradėjus veikti LKT, verta dar kartą prisiminti „pagarbaus atstumo“ principo esminius teiginius ir jo įgyvendinimo istoriją Lietuvoje.

² Kultūros politikai skirtoje literatūroje „modeliu“ vadinama sistema, kurią sudaro kultūros politikos tikslai, jų įgyvendinimui sukurtos institucijos ir priemonės. Modelis laikomas idealia konstrukcija, kurią daugiau ar mažiau atitinka realios įvairių šalių kultūros politikos sistemos (Madden 2009: 31–34, Mulcahy 1998: 248).

³ Pvz., 2009 m. Ispanijoje buvo įkurta Katalonijos kultūros taryba, kuri pasikeitus vyriausybei neteko dalies turėtų kultūros politikos įgyvendinimo galių (Agua-va 2012: 170.)

Šio straipsnio tikslas – apibūdinti „pagarbaus atstumo“ principu pagrįsto kultūros politikos modelio ypatybes ir išanalizuoti kultūros politikos procesą Lietuvoje „pagarbaus atstumo“ principo įgyvendinimo aspektu. Pirmoji straipsnio dalis remiasi lyginamąja įvairių šalių „pagarbaus atstumo“ organizacijų bei teorinės literatūros analize, antroji ir trečioji – Lietuvos politinių dokumentų (LR vyriausybės programų, įstatymų ir jų projektų) bei kultūrinės spaudos turinio analize.

1. „Pagarbaus atstumo“ principas ir kultūros tarybos⁴

Kultūros politikoje „pagarbaus atstumo“ principas pirmiausia buvo pradėtas taikyti ir įsitvirtino Didžiojoje Britanijoje, todėl šiuo principu pagrįsta kultūros politika dažnai yra vadinama britų modeliu (Van der Ploeg 2005: 29). Jau XX a. pradžioje Didžiojoje Britanijoje veikė dvi „pagarbaus atstumo“ institucijos – Universitetų grantų komitetas (angl. *University Grants Committee* – UGC) ir Britanijos transliavimo korporacija (angl. *British Broadcasting Corporation* – BBC). 1940 metais pradėjo veikti Muzikos ir meno skatinimo komitetas (angl. *Committee for the Encouragement of Music and the Arts* – CEMA), kuris 1946 metais performuotas į Didžiosios Britanijos Menų tarybą (angl. *The Arts Council*

⁴ „Pagarbaus atstumo“ principas labiausiai būdingas profesionalaus meno politikai, todėl dažniausia „pagarbaus atstumo“ organizacijų forma daugelyje pasaulio šalių yra meno tarybos, tačiau šis principas taikomas ir kitų kultūros sričių taryboms, fondams ir agentūroms. Pvz., Anglijoje be Menų tarybos iki 2010 metų veikė Muziejų, bibliotekų ir archyvų taryba bei Kino taryba (nuo 2010 m. jos funkcijos perduotos Britų kino institutui), JAV šiuo principu veikia Nacionalinis meno fondas, Suomijoje – Meno rėmimo centras ir t. t. Šiame straipsnyje kalbant bendrai apie tokio tipo organizacijas bus vartojamas kultūros tarybos terminas.

of Great Britain). Taryba buvo sukurta siekiant trijų pagrindinių tikslų – „panaikinti valstybinio rėmimo monopolį, leisti ekspertams, o ne valdininkams spręsti, kaip turi būti skirstoma parama, ginti menininkų interesus ir duoti jiems visuomeninį gynėją“ (Battersby 1981: 11). Menų tarybos idėja ir organizacinė struktūra buvo perimta iš Universitetų grantų komiteto, kurio nariu buvo Menų tarybos iniciatorius, žymus britų ekonomistas Johnas Maynardas Keynes (Upchurch 2011: 73–74). Jis šios institucijos būtinybę grindė priešprieša fašistinės Vokietijos kultūros politikai, kuriai buvo būdingas valstybinis kultūros finansavimas ir politinė cenzūra. „Pagarbaus atstumo“ principas turėjo apsaugoti Menų tarybą nuo cenzūros ir užtikrinti, kad Menų tarybos sprendimams nebus daroma politinė įtaka (Arts Council England 2013).

Įsteigus Menų tarybą Didžiojoje Britanijoje, panašios institucijos atsirado ir kai kuriose Britanijos tautų sandraugos valstybėse. 1951 metais Menų taryba ėmė veikti Kanadoje, 1963 – Naujojoje Zelandijoje, 1975 – Australijoje. Vėliau jos paplito ir kitose pasaulio šalyse, ypač Skandinavijoje. Tarptautinei meno tarybų ir kultūros agentūrų federacijai (angl. *International Federation of Arts Councils and Culture Agencies* – IFACCA) šiuo metu priklauso 41 organizacija, besivadinti meno (kultūros) taryba, agentūra arba fondu⁵. Visas šias skirtingų pavadinimų organizacijas vienija tie patys veiklos principai – jas valdo iš kultūros profesionalų sudaryta taryba, kuri priima finansavimo sprendimus remdamasi ekspertų išvadomis. Du pagrindiniai tokių organizacijų steigimo motyvai yra kultūros

politikos įgyvendinimo atskyrimas nuo jos formavimo sumažinant politinę įtaką kultūrai, ir kultūros finansavimo klausimų patikėjimas kultūros profesionalams sudarant sąlygas savaiminei kultūros raidai ir savireguliacijai.

Reali kultūros tarybos nepriklausomybė nuo politikos ir jos įtaka šalies kultūrai priklauso nuo to, kaip formuojama tarybos sudėtis ir kaip savarankiškai, t. y. nepriklausomai nuo politikų ir kultūros elitų, ji sugeba veikti⁶. Organizaciniu požiūriu daugumą kultūros tarybų sudaro valdybos ir administracija, kiekvienas iš šių organų turi savo vadovą – valdybos pirmininką ir vykdančiąjį direktorių⁷. Formuojant tarybos organizaciją, parlamentas ir (ar) vyriausybė gali: 1) skirti valdybos narius, 2) skirti valdybos pirmininką, 3) skirti administracijos vykdančiąjį direktorių, 4) skirti administracijos darbuotojus. Teoriškai savarankiškiausia būtų kultūros bendruomenės išrinkta taryba, kuri pati išrenka savo pirmininką, formuoja administraciją ir skiria jos direktorių, o mažiausiai savarankiška tokia, kur visus šiuos keturis veiksmus atlieka parlamentas ir / ar vyriausybė. Pastaruoju atveju atsiranda didelė tikimybė, jog tarybai bus daromas politinis poveikis ir ji dirbs ne kultūros bendruomenės, o ją paskyrusios vyriausybės naudai. Ši grėsmė didėja, jei tarybos įstatyme valdybos nariams neke-

⁵ Duomenys iš oficialios IFACCA svetainės, prieiga http://www.ifacca.org/membership/current_members/, [žiūr. 2013 08 28].

⁶ Išsami lyginamoji meno tarybų ir valdžios institucijų santykių analizė buvo atlikta IFACCA užsakymu 2009 metais, žr. Madden 2009.

⁷ Tai tradicinė britų modeliui tarybos struktūra. Nuo jos kiek skiriasi amerikiečių modelis. JAV Nacionaliniam menų fondui vadovauja pirmininkas, kuris yra ir fondo tarybos, ir administracijos vadovas. Modeliai skiriasi valdybos turima įtaka – britų modelyje valdyba yra įtakingesnė, ji iš esmės yra kolegialus valdymo organas, o amerikiečių modelyje – tik patariamasis, pirmininkas turi daugiau įtakos. Žr. Battersby 1981: 14.

liami jokie išankstiniai reikalavimai⁸. Kita vertus, pirmasis variantas taip pat nėra geras, kadangi atveria kelią įsitvirtinti taryboje įvairioms interesų grupėms, o Taryba turi būti nepriklausoma ne tik nuo politikų, bet ir nuo įtakingų kultūros bendruomenės grupių. Siekiant išvengti abiejų tarybos sudarymo variantų trūkumų, daugumos šalių tarybos yra formuojamos derinant rinkimus ir politinį sprendimą.

Tarybos veiklos savarankiškumas priklauso ne tik nuo tarybos sudėties, bet ir nuo to, kiek erdvės veikti jai palieka šalies valdžios institucijos. Teoriškai valdžios institucijos gali: 1) nustatyti strateginius tarybos veiklos tikslus, 2) nustatyti tarybos skirstomo finansinio fondo šaltinius ir jo dydį, 3) tikrinti tarybos veiklos ataskaitas, 4) steigti tarybos įgyvendinamas finansavimo programas, 5) paskirstyti tarybos biudžetą jos įgyvendinamoms finansavimo programoms, 6) tvirtinti tarybos finansavimo sprendimus. Pirmi trys veiksmai yra teisėtai ir būtinas minimalaus politinio poveikio tarybai kiekis. Pirmus du veiksmus daugumoje šalių atlieka parlamentas, tvirtindamas tarybos įstatymą. Tarybos veiklos ataskaitas taip pat dažniausiai tikrina parlamento kontrolės ir audito komitetas. Kiti trys veiksmai rodo politinio poveikio tarybai dydį, juos paprastai atlieka vyriausybė ir / ar kultūros ministerija. Jeigu pastarosios valdžios institucijos atlieka visus šešis veiksmus, tada kultūros taryba kaip „pagarbaus atstumo“ organizacija nebetenka prasmės – ji tampa tik patariamoju vyriausybės arba kultūros ministerijos organu (Mangset 2009: 285–286).

Veikimo laisvės požiūriu savarankiškiausia būtų tokia taryba, kuri ne tik įgyvendina kultūros politiką, t. y. vertina pateiktas projektų paraiškas ir sprendžia dėl jų finansavimo, bet ir atlieka dalį kultūros politikos formavimo funkcijų – kuria finansavimo programas ir paskirsto joms tarybai patikėtus išteklius⁹. Tarybos funkcijos ir jai skiriamas lėšų fondas apibrėžiami tarybos įstatyme ją steigiant ir po to nėra keičiami. Parlamento arba vyriausybės galios apsiriboja valdybos narių skyrimu (kuriuos deleguoja meno ir kultūros organizacijos) ir tarybos ataskaitų tikrinimu. Arti tokio teorinio modelio būtų Kanados menų taryba. Skirtumas tik tas, kad Kanados vyriausybė skiria ne tik Menų tarybos valdybos narius, bet ir jos pirmininką bei vykdančiąjį direktorių. Visa kita priklauso Kanados menų tarybos kompetencijai: „Kanados menų taryba yra valstybinė organizacija (angl. *Crown corporation*), kurios atžvilgiu Vyriausybė laikosi pagarbaus atstumo. [...] Atlikdama įstatymu numatytas funkcijas Kanados menų taryba turi teisę nustatyti savo prioritetus, strategines kryptis, biudžetą ir veiklos praktikas. Ji gali nepriklausomai steigti finansavimo programas ir be politinio įsikišimo priimti finansavimo sprendimus“ (Canada Council for the Arts 2013a).

Antrasis „pagarbaus atstumo“ principo elementas ir kultūros tarybų steigimo motyvas yra kultūros savireguliacija, t. y. siekis leisti kultūrai plėtotis pagal savą vidinę logiką. Šis antrasis motyvas lemia dar vieną svarbią organizacinę kultūros tarybų ypatybę – jose veikia ekspertų komitetai,

⁸ Didžiosios Britanijos kultūros analitikai būtent dėl to kritikuoja Menų tarybos karališkąją chartiją, žr. Quinn 1997.

⁹ Straipsnyje politikos formavimu laikomas kultūros politikos tikslų ir jiems įgyvendinti skirtų priemonių numatymas vyriausybių programose, o kultūros politikos įgyvendinimu – veiksmai ir procesai, vykstantys realizuojant numatytuosius tikslus ir priemones (Vilpišauskas, Nakrošis 2003: 14–18).

kurių išvadų pagrindu priimami finansavimo sprendimai. Dauguma kultūros tarybų detalai reglamentuoja ekspertinio vertinimo procesą ir visą mechanizmą, nes nuo jo veiklos skaidrumo priklauso kultūros ir meno bendruomenės pasitikėjimas tarybos veikla (Canada Council for the Arts 2013b, Australia Council for the Arts 2013, Arts Council of New Zealand 2013, Arts Promotion Centre Finland 2013).

Ekspertinis vertinimas nėra vien tik kultūros taryboms būdingas mechanizmas, kai kuriose šalyse priimdamos sprendimus šiuo mechanizmu naudojasi ir kultūros ministerijos. Vis dėlto didžiausia nauda iš sprendimų ekspertų vertinimo pagrindu gaunama tada, kai juos priima nepriklausoma taryba. Ši nauda – tai saviraiškos laisvė, kultūros įvairovė ir savireguliacija, istebliškumo kritika¹⁰. Nors saviraiškos laisvė ir kultūros įvairovė, kaip kultūros politikos tikslai, deklaruojami daugelyje demokratiinių valstybių, ten, kur kultūros politiką ir formuoja, ir įgyvendina ministerija, laisvės ir įvairovės yra mažiau, kadangi ministerija yra linkusi remti „prestižinius“, visuomenei priimtinius, projektus ir vengia skirti finansavimą originaliems, eksperimentiniams kultūros kūriniais. Nė vienas kultūros ministras nenori pagarsėti kaip kontroversinio, nuostolingo ar skandalingo kultūros projekto rėmėjas. Dėl šios priežasties toks kultūros politikos modelis, kuriame ministerija atlieka ir politikos formuotojo, ir įgyvendintojo funkcijas, neretai lemia šalies

kultūros stagnaciją (Frey 1999: 72).

Kita vertus, kultūros tarybų finansavimo sprendimai neretai būna linkę į kitą kraštutinumą – labiausiai vertindamos projektų kokybę ir profesionalumą, tarybos dažnai skiria finansavimą tik siauram profesionalų ir gerbėjų ratui įdomiems projektams, nesuprantamiems plačiajai publikai (Hillman-Chartrand, McCaughey 1989: 150). Todėl „pagarbaus atstumo“ principu pagrįsto kultūros politikos modelio trūkumu laikomas elitizmas – tiek auditorijos, tiek remiamų projektų prasme.

Apibendrinant „pagarbaus atstumo“ principą kultūros politikoje, galima teigti, kad jo esmė yra kultūros savivaldos ir savireguliacijos siekis. Šis principas yra realizuojamas per savitą instituciją – kultūros tarybą, fondą arba agentūrą – kurios savarankiškos veiklos minimumas yra ekspertų išvadų pagrindu priimami kultūros projektų finansavimo sprendimai. „Pagarbus atstumas“ tarp valdžios institucijų ir kultūros tarybos didėja suteikiant tarybai ne tik kultūros politikos įgyvendinimo, bet ir jos formavimo funkcijų.

2. „Pagarbaus atstumo“ modelio formavimas Lietuvos kultūros politikoje

Diskusijos apie Lietuvos kultūros politikos modelį prasidėjo atgavus nepriklausomybę. Jau pirmosios Lietuvos vyriausybės deklaravo siekį pertvarkyti iš sovietmečio paveldėtą centralizuotą valstybinį kultūros politikos modelį ir kultūros politiką grįsti „demokratiškumo ir decentralizmo nuostatomis“ (LR vyriausybė 1991: 40). Trečiosios vyriausybės programoje numatyta pereiti prie programinio kultūrai skirtų lėšų skirstymo atsižvelgiant į ekspertų, suburtų prie Kultūros ir švietimo ministerijos, nuomonę, atsisakyti meninės kūrybos ir kul-

¹⁰ Pvz., Danijoje būtent tuo grindžiama „pagarbaus atstumo“ modelio kultūros politikoje taikymo prasmė. Oficialioje Danijos kultūros ministerijos svetainėje teigiama: „Siekiant užtikrinti saviraiškos laisvę mene ir kultūroje, grantai menininkams yra skirstomi be jokių politinių suvaržymų ir, žinoma, leidžiama „istebliškumo“ kritika. Nepriklausomybė ir pagarbaus atstumo principas yra Danijos kultūros politikos pagrindas“ (Ministry of Culture Denmark 2013).

tūrinės raiškos reglamentavimo, tiesioginį valstybinį reguliavimą palikti tik švietimo ir kultūros paveldo srityse. Įgyvendinant šiuos siekius 1991 metais prie Kultūros ministerijos buvo įsteigta Kultūros ir meno taryba, vėliau įvairios kitos ekspertų tarybos ir komisijos. Vis dėlto realios politikos įgyvendinimo galios šios tarybos neturėjo ir veikė tik kaip patariamasis institucijos.

1994 m. šeštosios LR vyriausybės programoje deklaruojamas siekis „baigti kurti Lietuvos kultūros politikos modelį“. Tuo tikslu buvo surengtas antrasis Lietuvos kultūros kongresas, kuriam Kongreso komitetas pateikė svarstyti kultūros politikos nuostatas ir kultūros pagrindų įstatymą, o Lietuvos kultūros ministerija – savo parengtus kultūros politikos nuostatus¹¹. Ministerijos pateikti nuostatai iš esmės nieko naujo nesiūlė jau egzistuojančios kultūros politikos struktūros požiūriu – Kultūros ministerijai buvo paliktos ir politikos formavimo, ir įgyvendinimo funkcijos, Kultūros ir meno tarybai – konsultanto. O Kongreso pateiktos nuostatos ir kultūros pagrindų įstatymas siūlė radikalčiai keisti egzistuojantį modelį, pagrindinį vaidmenį skirti Kultūros kongresui ir Kultūros tarybai, tačiau jų funkcijos ir jų pasiskirstymas bei santykis su Kultūros ministerija nebuvo aiškiai apibrėžti.

Lietuvos kultūros kongreso komiteto parengtos kultūros politikos nuostatos buvo pateiktos LR Seimui su Socialdemokratų frakcijos pataisymais 1997 m. kaip „nacionalinis dokumentas“ (Aiškinamasis raštas Lietuvos kultūros politikos reformų nuostatomis 1997). Iki tol nuostatos jau buvo kelis kartus svarstytos Seime, sulaukė principinio

pritarimo, tačiau taip ir nebuvo patvirtintos. Patobulintame nuostatų variante buvo siūloma kultūros politikos strategijos ir prioritetų formulavimą patikėti „visų kultūrininkų deleguojamam Lietuvos Kultūros Kongresui, rengiamam kas 4–5 metai“ (Lietuvos kultūros politikos reformų nuostatos 1997, 3 sk.). Kongreso rezoliucijas ir nutarimus turėtų įgyvendinti Kultūros taryba, kuriai taip pat turėtų būti patikėtas Nacionalinio kultūros fondo lėšų skirstymas. Valstybės kultūros programas turėtų rengti Vyriausybė kartu su Kultūros taryba. Kultūros ministerijai patikėta tik sudaryti ekspertų tarybą, kuri skirstytų valstybės kultūros institucijoms ir stipendijoms skirtas lėšas bei kauptų informaciją apie tarptautinių, užsienio fondų veiklą, platintų ją Lietuvoje, remtų kultūros ugdymui ir apsaugai reikšmingų užsienio fondų veiklą šalyje.

Šios Kongreso komiteto parengtos ir socialdemokratų patobulintos nuostatos buvo kritikuojamos dar tebevykstant kongresui dėl kultūros ministerijos vaidmens sumenkinimo, dėl neaiškaus vaidmenų ir atsakomybės paskirstymo tarp naujai kuriamų institucijų, dėl perdėto kultūrinės veiklos reglamentavimo (pvz., nuostatose buvo siūloma įvesti kultūrinės veiklos licencijavimą). Diskusijos spaudoje liudijo, kad suformuluoti „bendrą visų kultūrininkų požiūrį“ yra sunkiai įgyvendinamas uždavinys, kad kultūros bendruomenėje, kaip ir visoje visuomenėje, egzistuoja daug skirtingų interesų, įvairių požiūrių į kultūrą ir jos politiką. Todėl Kongreso metu nuostatos nebuvo galutinai išbaigtos ir nesulaukė visuotinio palaikymo. Iš nuostatose pateiktų idėjų palankiausiai buvo įvertintas pasiūlymas steigti kultūros rėmimo fondą. Toks fondas, pavadintas Kultūros ir sporto rėmimo fondu, buvo įsteigtas 1998 m. ir pradėjo veikti 1999 m. Šis fondas, kartu

¹¹ Antrojo kultūros kongreso dokumentai buvo skelbiami atskirame priede savaitraštyje 7 meno dienos, 1996 gegužės 10 d., diskusijos ir nuomonės birželio 21 d. ir 28 d. numeriuose.

su 1996 m. įsteigtu Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondu, buvo pirmieji „pagarbaus atstumo“ principo įgyvendinimo bandymai Lietuvoje.

Pradedant septintosios LR vyriausybės programa, siekį reformuoti kultūros politikos modelį pakeičia siekis „parengti Lietuvos kultūros politikos nuostatas“, kurios galiausiai buvo parengtos ir priimtos vienuoliktosios LR vyriausybės 2001 metais. Nuostatose išdėstomi kultūros politikos tikslai, uždaviniai ir jų įgyvendinimo principai, tačiau jose nebeliko jokių teiginių apie kultūros politikos modelio kūrimą ar egzistuojančių institucijų reformą. Nuostatos turėjo būti papildytos kultūros plėtros programa, kuri buvo parengta, tačiau sulaukus kultūros bendruomenės kritikos nebuvo patvirtinta¹². Nuostatų, kaip politinio dokumento, statusas liko neaiškus – jas priėmė vyriausybė, tačiau jų nepatvirtino LR Seimas, todėl jos negali būti laikomos „nacionaliniu susitarimu“, analogišku, pvz., Latvijoje priimtoms *Nacionalinės kultūros politikos gairėms*¹³.

Kitokį statusą įgijo 2010 metais Kultūros ministerijos parengtos ir Seime patvirtintos *Kultūros politikos kaitos gairės*. Viena iš gairių numato „2. Reformuoti ir demokratizuoti kultūros valdymą, plėtojant kultūros savireguliaciją. ... [Tam] Būtina: 1) demokratizuoti kultūros politikos modelį – atskirti politikos formavimą ir įgyvendinimą, Mokslo tarybos pavyzdžiu įsteigiant Kultūros tarybą“.

Įgyvendinant kultūros politikos kaitos gaires, LR Seimui buvo pateikti keturi Kul-

tūros tarybos įstatymo projektai. Pirmasis įstatymo projektas, pavadintas *Lietuvos Menų tarybos įstatymu*, sulaukė neigiamų vertinimų tiek Seime, tiek ir iš kultūros žmonių. Kritikos objektas buvo steigiamos tarybos pavadinimas – *Menų taryba*, nes naujoji institucija būtų turėjusi įgyvendinti ne tik meno, bet ir kitų kultūros sričių politiką (*Alkas.lt*. 2011 08 11). Kaip nedemokratiškas buvo kritikuojamas tarybos rinkimų procesas (Stoškus 2011), abejota būsimo tarybai patikėto ekspertinio vertinimo adekvatumu (Rubavičius 2011), kritikuotas neaiškus tarybos atsiskaitymas visuomenei (KIKa 2011). Įstatymas buvo tobulinamas atsižvelgus į šią kritiką. Kiti trys Seimui siūlyti įstatymo variantai jau turėjo naują pavadinimą – *Kultūros tarybos įstatymas*.

Galutinis įstatymo variantas Kultūros tarybą apibrėžia kaip biudžetinę įstaigą prie Kultūros ministerijos, kurios pagrindinės funkcijos yra kultūros ir meno programų finansavimas, Kultūros rėmimo fondo administravimas, stipendijų ir kitokios paramos kultūros ir meno kūrėjams skyrimas, vykdomų kultūros ir meno projektų stebėseną ir kt. Organizaciniu požiūriu LKT sudaro Tarybos narių susirinkimas (valdybos atitinkmuo), Tarybos pirmininkas ir administracija. Nuo tradicinio britų kultūros tarybos modelio LKT skiriasi tuo, kad Tarybos pirmininkas vadovauja ir administracijai, jam tenka ir didžiausia atsakomybė už tarybos veiklą.

Svarstant Kultūros tarybos įstatymą, daugiausiai diskusijų viešojoje erdvėje sukėlė Tarybos rinkimų procesas. Galutinis įstatymo variantas įtvirtino dviem etapais vykstančius Tarybos rinkimus, kurių pirmojo metu deleguoti 14 rinkėjų išrenka 20 kandidatų iš sąrašo, į kurį įtraukiami visi reikalavimus atitinkantys fizinių ir juridinių asmenų pasiūlyti ir patys save

¹² Diskusijos apie programą pateiktos savaitraštyje *Literatūra ir menas*, 2002 10 04, Nr. 2919. Taip pat žr. Goštautienė 2002.

¹³ Latvijos nacionalinės kultūros politikos gairės yra išsamus 80 psl. planavimo dokumentas, apimančis 2006–2015 m. laikotarpį. Žr. National Culture Policy Guidelines 2006–2015. Prieiga: http://www.km.gov.lv/en/documents/planning_doc.html, [žiūr. 2013 07 14].

pasiūlę asmenys, o antrojo etapo metu iš atrinktų 20 kandidatų kultūros ministras atrenka 10 ir siūlo tvirtinti vyriausybei. Šis rinkimų procesas buvo kritikuojamas kaip neužtikrinantis „pagarbaus atstumo“ principo (*Bernardinai.lt*. 2012 09 21), buvo reiškiami būgštavimai, jog deleguotieji rinkėjai bus „ministro žmonės“ ir išrinks „jam reikalingus“ kandidatus. Vis dėlto, palyginus Lietuvos kultūros tarybos įstatymą su analogiškais kitų šalių teisės aktais, galima teigti, kad kitose „pagarbaus atstumo“ principą taikančiose šalyse, pvz., Anglijoje ir Kanadoje kultūros tarybos yra sudaromos dar mažiau demokratišku būdu. Jų įstatymai nenumato jokių rinkimų, tarybų narius tiesiog skiria politikai (Canada Council for the Arts Act 1985, Royal Charter of Arts Council England 1994), atsižvelgdami į kandidatų reputaciją ir darbo patirtį kultūros srityje. Tarybos sudarymo principai nėra labai sureikšminami galbūt dėlto, kad savo sprendimus ji turi grįsti ekspertų išvadomis, be to, Tarybos nariais paprastai tampa iškilūs kultūros žmonės, kuriems jų, kaip kultūros profesionalų, reputacija yra svarbesnė už politikų palankumą.

Apibendrinant „pagarbaus atstumo“ principu pagrįsto kultūros politikos modelio formavimo procesą Lietuvoje, jį galima suskirstyti į keletą etapų pagal svarbiausius politinius dokumentus ir aktyviausiai besireiškusias socialines jėgas. Pirmasis etapas tęsėsi nuo nepriklausomybės atgavimo iki Lietuvos kultūros politikos nuostatų priėmimo 2001 m. Jis pasižymėjo dideliu kultūros bendruomenės aktyvumu ir didžiausiais reformų užmojais. Jo rezultatais galima laikyti 1996 m. įsteigtą Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondą, 1998 m. įsteigtą Kultūros ir sporto rėmimo fondą, 2002 m. įsteigtą Kino tarybą.

Antrasis etapas truko nuo 2001 metų priimtų kultūros politikos nuostatų iki Kultūros politikos kaitos gairių patvirtinimo Seime 2010 m. Šiame etape reformuotas Kultūros ir sporto rėmimo fondas. Etapai būdingas mažas tiek politikų, tiek kultūros bendruomenės aktyvumas – po sužlugusio bandymo priimti nuostatus papildančią kultūros plėtros programą, iniciatyvos reformuoti kultūros politikos modelį nesiėmė nei ministerija, nei kultūros bendruomenė. Tik 2009 m. ministerija ėmė rengti naują strateginį dokumentą, kaitos gaires, kuris numatė reformuoti kultūros politikos modelį ir sulaukė pritarimo Seime.

Galiausiai, trečiasis etapas, prasidėjęs po Kultūros politikos kaitos gairių patvirtinimo Seime, dar tęsiasi ir reikšmingiausi jo įvykiai yra Kino centro bei Kultūros tarybos įsteigimas. Šie įvykiai užbaigia „pagarbaus atstumo“ principu pagrįsto kultūros politikos modelio formavimą Lietuvoje. Etapas pasižymi itin aktyvia Kultūros ministerijos veikla ir neutralia kultūros bendruomenės laikysena arba pasipriešinimu siūlomai reformai (Platelis 2012a, 2012b, Katinaitė 2012). Kitaip nei kitose Europos šalyse, turėjusiose tiesioginiu valstybiniu finansavimu pagrįstą kultūros politikos modelį ir perėjusiose prie „pagarbaus atstumo“ principu pagrįsto modelio, Lietuvos kultūros bendruomenėje šis principas nebuvo plačiau diskutuotas nei kaip struktūrinis principas, nei kaip tam tikra kultūros politikos filosofija¹⁴. Analizuojant šio periodo kultūrinę spaudą ir viešus kultūros žmonių

¹⁴ Pvz., Vengrijoje vykusias diskusijas atspindi Inkei 2001, 2002, Rumunijoje – Mucica 2005. Lietuvoje „pagarbaus atstumo“ principas nebuvo diskutuotas galbūt dėl nelabai vykusio pradinio termino vertimo „ištiesios rankos“ principu. Kaip sąmojingai viename savo straipsnyje pastebėjo kino ir teatro kritikas Vaidas Jauniškis, tokiu principu Lietuvos kultūra finansuojama jau labai seniai.

pasisakymus, pastebimas nepasitikėjimas ministerijos iniciatyva, galbūt nulemtas bendro visuomenės nusivylimo šalies politika ir jos formuotojais. Daugiausia teigiamų pasisakymų apie reformą priklauso jos iniciatoriams – kultūros ministrui, Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto pirmininkui (Katinaitė 2012, Stundys 2011).

3. „Pagarbaus atstumo“ principo Lietuvos kultūros politikoje įgyvendinimas

Nors LKT įkurta tik 2013 m., Lietuvoje anksčiau yra įsteigtos ir veikė arba tebeveikia kelios ekspertų vertinimu pagrįstos institucijos, daugiau ar mažiau savarankiškai įgyvendinančios kultūros programas ir skirstančios lėšas, kitaip tariant, veikiančios „pagarbaus atstumo“ principu. Tai 1996 metais įkurtas Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas (toliau – SRTRF), 2007 m. įsteigtas Kultūros rėmimo fondas¹⁵ (nuo 2013 m. jį administruoja Kultūros taryba) ir 2012 m. pradėjęs veikti Kino centras, perėmęs iš 2002 m. įsteigtos Kino tarybos išteklių skirstymo funkciją.

Visos šios organizacijos, nepaisant jų funkcijų panašumo, turi skirtingą teisinę formą – SRTRF yra viešoji įstaiga, Kultūros rėmimo fondas iš viso nėra juridinis asmuo, o Kino centras yra biudžetinė įstaiga prie Kultūros ministerijos. Vertinant jas „pagarbaus atstumo“ principo įgyvendinimo aspektu, palankiausia tam teisinę formą turi SRTRF. Visuomenės informavimo įstatymas ir fondo įstatai apibrėžia Fondą kaip

viešąją įstaigą, atskaitingą parlamentui. Jo dalininkai yra įvairios kūrybinės sąjungos, Kultūros bei Švietimo ir mokslo ministerijos. Fondo veiklai vadovauja 11 narių Fondo taryba. Tarybos narius kiekvienai kadencijai renka visuotinis Fondo dalininkų susirinkimas. Fondo tarybai vadovauja Fondo tarybos pirmininkas. Jį Fondo taryba renka iš savo narių Fondo tarybos kadencijos laikotarpiui. Priimdama finansavimo sprendimus, Fondo taryba remiasi ekspertų grupių išvadomis.

Fondo atskaitingumas parlamentui pasireiškia tuo, kad Fondo tarybos pirmininkas kiekvienais metais pateikia atskaitą Seimo plenariniame posėdyje apie lėšų, gautų iš biudžeto, paskirstymą ir panaudojimą. Tačiau Seimas, net jei ir būtų nepatenkintas Fondo ataskaita, neturi jokių galimybių daryti įtakos Fondo veiklai, kadangi jis nėra nei Fondo steigėjas, nei dalininkas. Įtakos neturi ir Kultūros ministerija – būdama viena iš daugelio dalininkų, ji gali susilaikyti arba nepritarti Fondo veiklos ataskaitai (tą ir buvo kelis kartus padaręs), tačiau tai neturi jokių pasekmių fondo veiklai.

Ši iš tiesų didelė Fondo veiklos laisvė neužtikrina jo, kaip „pagarbaus atstumo“ institucijos, veiklos kokybės. 2012 m. LR Valstybės kontrolė atliko Seimui atskaitingų institucijų veiklos auditą ir savo ataskaitoje nurodė daug Fondo administravimo trūkumų. Ataskaitoje taip pat teigiama, kad „fondo tarybos nariai nenusišalina atrenkant projektus, kai sprendžiamos su jų atstovaujamos sąjungomis susijusios paraiškos; fondas kultūriniais ir šviečiamiesiems projektams gali teikti paramą, kuri neviršytų 75 proc. viso projekto lėšų poreikio, tačiau kartais šio santykio nesilaikoma; konkursuose dažnai laimi įstaiigos (sąjungos), kurioms fondo taryboje atstovauja jų nariai ar sąjunga yra viena iš

¹⁵ Šiame straipsnyje Kultūros rėmimo fondo veikla nebus nagrinėjama, kadangi iš esmės jis niekada nebuvo atskira nuo Kultūros ministerijos organizacija, nors pagal tokių fondų idėją turėjo toks būti. Pradinis fondo veiklos etapas, kai jis dar vadinosi Kultūros ir sporto rėmimo fondu, išsamiai išnagrinėtas 2001 m. atliktoje studijoje „Kultūros rėmimo fondai Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje“ (Karnackaitė 2001).

dalininkų“ (LR valstybės kontrolė 2012: 9). Kaltinimai dėl šališko Fondo išteklių skirstymo 2011 m. pasirodė ir spaudoje (Skatikaitė 2011, Bučys 2011a). Visa tai lėmė, jog Kultūros ministerija sudarė darbo grupę SRTRF veiklos vystymo ir tobulinimo galimybėms įvertinti.

Diskusijos dėl Fondo pertvarkos, prasidėję 2012 m., dar nepasibaigė. Buvo parengti du Fondo pertvarkos variantai, kurių vienas netenkino Seimo komiteto, o kitas – žiniasklaidos bendruomenės (Rauktytė 2011, Navickas 2012, Makauskas 2013). Abu variantai numato sutrumpinti „pagarbų atstumą“ tarp Kultūros ministerijos ir Fondo, kuris iki šiol buvo iš tiesų nemažas, ir spręsti pagrindinę Fondo problemą – negebėjimą skaidriai ir nešališkai skirstyti jam patikėtus išteklius. Ši problema iš dalies atsirado dėl Fondo tarybos sudarymo tvarkos – dalininkai renka Tarybos narius, todėl tikisi iš jų savo interesų gynimo, iš dalies dėl iki galo nesutvarkyto ekspertų vertinimo mechanizmo. Pradėjus kritikuoti Fondo veiklą, jo Taryba parengė ekspertų grupių sudarymo ir darbo nuostatus (Bučys 2011b: 5), tačiau tai, kad Fondas 15 metų veikė be tokių nuostatų, rodo, kad ekspertų vertinimas laikomas formalumu, neturinčiu didesnės reikšmės Fondo veikloje.

Šį požiūrį liudija ir Fondo ataskaitos. Nors 2012 m. ataskaitoje teigiama, kad „2012 m. labai sustiprėjo ekspertų institucija“, ten pat rašoma, kad „iš visų vertintų paraiškų ekspertų ir tarybos nuomonės dėl 53 proc. projektų finansavimo sutapo, dėl 47 proc. išsiskyrė“ (Žukienė 2012: 2). O 2011 m. ataskaitoje teigiama, kad „ekspertų įnašas į Fondo Tarybos darbą skirstant paramą negalima idealizuoti“, nes ekspertai kartais paraiškia visiškai skirtingas nuomones ir Tarybos patvirtintas vertinimo pagal balus kriterijų klausimynas tokiais atvejais taip

pat negelbsti. Taigi taryba tokiu atveju yra „anoniminių ekspertų subjektyvizmo atsvara“ (Bučys 2011b: 12). Šis teiginys atskleidžia įsitikinimą, kad Tarybos narių sprendimai yra mažiau subjektyvūs negu ekspertų. Tačiau Tarybos nariai yra tokie patys žiniasklaidos bendruomenės atstovai, kaip ir ekspertai. Tarybos nario nuomonė gali būti laikoma tik dar vienu eksperto balsu, nusveriančiu vertinimą į vieną ar kitą pusę.

Ekspertų vertinimo mechanizmas „pagarbaus atstumo“ principu veikiančiose institucijose yra svarbus ne tik kaip pagrindas priimti sprendimams, bet ir kaip tam tikros kultūros srities žmonių konsolidavimo priemonė, kadangi tas pats asmuo vienu atveju gali būti ekspertas, kitu – pareiškėjas. Tokios institucijos yra atradę nemažai priemonių, kaip šį mechanizmą tobulinti. Viena pagrindinių priemonių – kiek įmanoma gausesnė ir įvairesnė ekspertų duomenų bazė. Ji ne tik leidžia įtraukti į institucijos veiklą daug suinteresuotų žmonių, bet ir parinkti tinkamiausius kiekvienam konkursui ekspertus bei kaupti informaciją apie kiekvieno jų darbo kokybę atsižvelgiant į jam pateiktas pagrįstas apeliacijas. Kita, beveik visuotinai taikoma priemonė, yra ekspertų interesų deklaracijos. Trečia priemonė arba jų grupė – kiek įmanoma didesnis viešumas. Daugumos šalių kultūros rėmimo fondai ir tarybos savo svetainėse viešai skelbia ne tik konkursų sąlygas, paraiškų vertinimo kriterijus, bet ir, analogiškai mokslo rėmimo fondams ir taryboms, turi sukūrę internetines paraiškų pateikimo sistemas¹⁶, leidžiančias pareiškėjams registruotis ir matyti ekspertų

¹⁶ Pavyzdžiu gali būti Kanados menų tarybos elektroninė grantų paieškos <http://canadacouncil.ca/en/council/grants/find-a-grant> [Žiūr. 2014 01 31] ir paraiškų pateikimo sistema Go! Grants Online <https://go.canadacouncil.ca/> [Žiūr. 2014 01 31].

atsiliepimus, lengvai pateikti apeliacijas, pagaliau – patiems registruotis į ekspertus.

Šališki Tarybos sprendimai ir blogai veikiantis ekspertų vertinimo mechanizmas buvo ir kitos „pagarbaus atstumo“ organizacijos Lietuvoje – Kino tarybos – problema. Įsteigta 2002 m., Kino taryba po metų pradėjo veikti kaip ekspertinio vertinimo institucija, kurios sprendimų pagrindu buvo skirstomas kino projektams iš valstybės biudžeto suteiktas finansavimas. Vos pradėjus Tarybai veikti, žiniasklaidoje pasirodė publikacijos, kuriose buvo abejojama Tarybos sprendimų sąžiningumu, kadangi finansavimą gavo su kino tarybos nariais susiję projektai, taip pat buvo reiškiamas nepasitenkinimas neaiškiais vertinimo kriterijais (Kuzmickaitė 2005a, 2005b, Digrytė 2008).

Nuo 2012 m. Kino taryba tapo naujos institucijos – Lietuvos kino centro – patariamuoju organu. Naujoji institucija, pagal Kultūros ministro įsakymu patvirtintus nuostatus, yra biudžetinė įstaiga prie kultūros ministerijos, kuriai vadovauja ketverių metų kadencijai Kultūros ministro skiriamas direktorius. Du pagrindiniai LKC veiklos tikslai yra „dalyvauti formuojant veiksmingą valstybės kino ir audiovizualinio sektoriaus politiką“ ir „skatinti ilgalaikį Lietuvos kino srities vystymąsi ir konkurencingumą“. Įgyvendindamas pirmąjį tikslą, LKC teikia Kultūros ministerijai pasiūlymus dėl teisės aktų, susijusių su kinu, tobulinimo, pagal kompetenciją vertina kitų institucijų ir įstaiigų parengtų su kino sritimi susijusių teisės aktų projektus. Įgyvendinant antrąjį tikslą, svarbiausia LKC funkcija yra administruoti iš valstybės biudžeto kinui ir audiovizualiniam sektoriui skirtą finansavimą. LKC organizuoja Kino tarybos darbą vertinant kino projektus.

Vos pradėjęs veikti LKC ėmėsi skaidrinti finansavimo tvarką – pirmą kartą nuo Kino tarybos veiklos pradžios jo išvados buvo pateiktos pareiškėjams raštu (Oginskaitė 2013). Nepaisant to, nepasitenkinimas konkursų rezultatais vis tiek kilo, tačiau ne dėl sprendimų šališkumo, o dėl bendros kino politikos krypties. Lietuvos kinematografininkų sąjunga paskelbė rezoliuciją, kurioje reiškia susirūpinimą dėl autorinio kino tradicijos išlikimo Lietuvoje (*Lfc.lt*, 2013 05 06), animatorių gildija – dėl animacijos kūrėjų atžvilgiu neteisingo projektų svarstymo (*Lfc.lt* 2013 04 13). O Nepriklausomų prodiuserių, rodytojų ir platintojų asociacijos kreipėsi į ministrą palaikydamos LKC sprendimus (*LRT.lt* 2013 07 31).

Visi šie pareiškimai rodo ne tiek LKC, kiek Kultūros ministerijos darbo trūkumą, kadangi steigiant LKC nebuvo numatyta, kokias finansavimo programas jis įgyvendins ir kaip joms turi būti paskirstytas jo biudžetas, o pačiam LKC taip pat nesuteikta teisė formuoti programas. Finansavimas skiriamas tiesiog „kino projektams“. Analogiškos kitų šalių institucijos vykdo aiškiai apibrėžtas finansavimo programas, kurios kuriamos siekiant pusiausvyros tarp įvairių kino rūšių, tarp eksperimentinio („autorinio“) bei „žiūroviško“ kino, tarp jaunų ir įsitvirtinusių kino kūrėjų projektų finansavimo. Pvz., Latvijos nacionalinis kino centras vykdo keturias programas: vaidybinio kino, dokumentinio kino, animacijos ir kitos kinui svarbios veiklos (festivalių, kino muziejaus rėmimas). Austrijos kino institutas dalijasi kino finansavimą su Austrijos švietimo, kultūros ir meno ministerija. Šios dvi institucijos vykdo skirtingas finansavimo programas: Institutas remia kino industriją – filmus, „galinčius sulaukti tiek populiarumo, tiek ir tarptautinio pripažinimo, ir taip paskatinti Austrijos kino

rentabilumą, kokybę, savitumą ir kultūrinį tapatumą“ (Filmförderungsgesetz 2010, § 2), o Ministerija remia „kino menininkus ir menininkes, kuriančius eksperimentinį kiną, inovatyvius dokumentinius, vaidybinius ir animacinius filmus bei jaunosius Austrijos talentus, ieškančius individualios, savitos kino kalbos“ (Österreichisches Filminstitut 2013: 5).

Rasti pusiausvyrą tarp kino, kaip meno, valstybinio rėmimo ir kino, kaip populiaros pramogos, nėra lengva. Nors ši skirtis gana sąlyginė (meniškas kinas taip pat gali būti populiarus, o pramogai sukurtas – meniškas), Lietuvoje, kaip ir daugumoje Europos valstybių, didžiausias dėmesys ilgą laiką buvo skiriamas „autoriniam“ kinui, suteikiant šiam terminui vertybinę pasmę. Europos šalyse pramoginis kinas pradėtas vertinti ir remti lygia greta su autoriniu atsiradus visuminiam požiūriui į kino industriją ir jos socialinio bei kultūrinio poveikio vertinimui (Oxford Economics 2012, UK Film Council 2009). Tačiau Lietuvoje toks kino suvokimas kol kas sunkiai skinasi kelią (Mitkus 2011). Tai rodo ir kinematografininkų sąjungos pareiškimo teiginys, jog „autorinis, naujų išraiškos priemonių ieškantis kinas turėtų būti vienas svarbiausių nacionalinės kino politikos prioritetų. [...] tikimės, kad bus suformuluoti nacionalinės kino politikos prioritetai, valstybinio finansavimo pirmenybė bus taikoma profesionalaus autorinio kino meno kūriniam“ (*Lfc.lt* 2013 05 06). Pareiškimo autoriai savaime suprantamu laiko teiginį, kad tik „autorinis“ kinas yra vertas valstybės paramos ir kad tik toks kinas yra profesionalus, tačiau toks požiūris niekuo nepagrįstas – mažose valstybėse, kuriose kino rinka yra nedidelė, pramoginis, „žiūroviškas“ kinas, kuriamas prodiuserių, yra ne mažiau svarbus, nes būtent jis užpildo

žmonių kasdienybę ir daro didžiulę įtaką jų mąstymui, tapatybei, visuomenės, kurioje gyvena, problemų supratimui. Jeigu šalis neturi savo nacionalinio populiarojo kino, jo vietą užima analogiška užsieninė produkcija, o ne nacionalinis „autorinis“ kinas.

LKC, kaip finansavimą kinui skirstanti ir jį administruojanti institucija, šiomis savo funkcijomis yra artima SRTRF. Ir Fondas, ir Centras yra savarankiškai ekspertų vertinimo pagrindu finansavimą tam tikrai kultūros sričiai skirstančios institucijos, nors ir turinčios skirtingą teisinę formą. Tačiau Fondas skirsto paramą pagal LR Visuomenės informavimo įstatyme aiškiai išskirtas šešias finansavimo programas (kultūros, meno leidinių; šviečiamojo pobūdžio leidinių; regioninės žiniasklaidos; radijo ir televizijos; internetinės žiniasklaidos; vaikų ir jaunimo kultūrinio švietimo), o Centro veiklą reglamentuojantis Kino įstatymas ir jo veiklos nuostatai tokių programų nenumato. Kino įstatymas įvardija valstybinio finansavimo sritis (parengiamieji filmų darbai, filmų gamyba, platinimas, rodymas; kino sklaida; kino paveldo kaupimas ir išsaugojimas), tačiau nenurodo, kokios rūšies filmų (ir kokių santykiu) parengiamiesiems darbams ir t. t. finansavimas skiriamas. Tai paliekama spręsti Kino centrui, todėl jis tampa ne tik kino politikos įgyvendintoju, bet ir formuotoju (*alkas.lt*. 2013 07 19, *lrt.lt* 2013 07 31).

Išvados

„Pagarbaus atstumo“ principas kultūros politikoje buvo sukurtas ir pradėtas taikyti įvairiose šalyse XX a. viduryje siekiant apsaugoti kultūrą nuo politinės įtakos ir skatinti jos savivaldą bei savireguliaciją. Šio principo esmė yra kultūros politikos formavimo ir įgyvendinimo atskyrimas bei

jų patikėjimas skirtingoms savarankiškomis institucijoms – kultūros ministerijai (departamentui) ir kultūros tarybai (fondui).

Organizaciniu požiūriu kultūros tarybas sudaro valdyba ir administracija, kurioms vadovauja pirmininkas ir direktorius. Tarybos, kaip „pagarbaus atstumo“ organizacijos veikla, priklauso nuo valdybos sudėties, tad ji turi būti tokia, kad tarybai negalėtų daryti įtakos nei politikos, nei kultūros elitai. Daugumos šalių kultūros tarybų valdybos yra sudaromos derinant kandidatų delegavimą, rinkimus ir politinį sprendimą.

Svarbiausia kultūros tarybos funkcija yra skirstyti finansavimą kultūros projektams remiantis ekspertų išvadomis. Šalia šios funkcijos kultūros tarybos gali atlikti ir kitas kultūros politikos užduotis – kultūros finansavimo programų kūrimo, jų įgyvendinimo priežiūros ir vertinimo. Tarybai patikėtos funkcijos ir jos veiklos apimtis rodo „pagarbaus atstumo“ tarp jos ir valdžios institucijų dydį.

Lietuvos kultūros politikoje „pagarbaus atstumo“ modelis buvo pasirinktas kaip reformų gairė jau pirmųjų vyriausybės programose. Modelio formavimas užtruko nerandant bendro sutarimo tarp Kultūros ministerijos ir kultūros bendruomenės, kaip

ir tarp kokių institucijų turėtų būti paskirstytos kultūros politikos funkcijos. Dauguma vykusių diskusijų telkėsi apie kultūros tarybos instituciją, o „pagarbaus atstumo“ principas, kaip tam tikra kultūros politikos filosofija, plačiau diskutuojamas nebuvo. Tačiau būtent šis principas atskleidžia tokių institucijų kaip kultūros taryba steigimo ir veiklos logiką.

Iki įsteigiant Lietuvos kultūros tarybą, Lietuvoje veikė dvi institucijos, atitinkančios „pagarbaus atstumo“ organizacijų ypatybes. Jų veiklos istorija rodo, kad tokių institucijų silpnoji vieta Lietuvoje yra ekspertų vertinimo mechanizmas. Tarybos neturi aiškių ekspertų darbo taisyklių, ne visada atsizvelgia į ekspertų išvadas, per mažai naudojami ekspertų paslaugomis. Visa tai kelia nepasitikėjimą tarybų veikla. Užsienio šalyse veikiančių tarybų patirtis rodo, kad aiškus ir skaidrus ekspertų vertinimo mechanizmas yra naudingas ne tik tarybai, bet veikia ir kaip kultūros bendruomenės konsolidavimo priemonė. Šis mechanizmas įtraukia kultūros bendruomenę į tarybos veiklą, todėl didėja susidomėjimas ir pasitikėjimas tarybos vykdoma kultūros politika, aktyviau joje dalyvaujama.

etnines-kulturos-globos-taryba-nurode-lietuvos-menu-istatymo-projekto-trukumus/. [Žiūr. 2013 07 01].

Alkas.lt. 2013 07 19. Kas formuoja lietuviško kino politiką? Prieiga: <http://alkas.lt/2013/07/19/kas-formuoja-lietuvisko-kino-politika/>. [Žiūr. 2013 07 25].

Arts Council England 2013. *The History Of The Arts Council. 1946–50: The Arts Council Takes Shape*. Prieiga: <http://www.artscouncil.org.uk/who-we-are/history-arts-council/1946-50/>. [Žiūr. 2013 08 28].

Arts Council of New Zealand 2013. *How Do Decisions Get Made?* Prieiga: <http://www.creativenz.govt.nz/en/getting-funded/how-do-decisions-get-made/>. [Žiūr. 2013 08 15].

Literatūra

AGUAYO, M. A. CH., 2012. An Arts Council: What For? An Historical And Bibliographic Review Of The Arm's Length Principle For Current And Future International Implementation. In: *Knowledge Politics and Intercultural Dynamics*. Barcelona: United Nations University & CIDOB, 169–178.

Aiškinamasis raštas Lietuvos kultūros politikos reformų nuostatomis 1997. P–233, LR Seimas. Prieiga: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=35822&p_query=&p_tr2=2, [Žiūr. 2013 08 15].

Alkas.lt. 2011 08 11. Etninės kultūros globos taryba nurodė Lietuvos menų tarybos įstatymo projekto trūkumus. Prieiga: <http://alkas.lt/2011/08/11/>

Arts Promotion Centre Finland 2013. *What Are The Decisions Based On*. Prieiga: http://www.taik.fi/en/web/taike/what_are_the_decisions_based_on. [Žiūr. 2013 08 15].

Australia Council for the Arts 2013. *Register of Peers*. Prieiga: www.australiacouncil.gov.au/about_us/our_structure/artform_boards/the_register_of_peers. [Žiūr. 2013 08 15].

BATTERSBY, J., 1981. *The Arts Council Phenomenon. A Conference Report*. London: Calouste Gulbenkian Foundation. Prieiga: <http://www.gulbenkian.org.uk/pdf/files/--item-1184-198-The-Arts-Council-Phenomenon.pdf>, [Žiūr. 2013–08–28].

Bernardinai.lt. 2012 09 21. Meno kūrėjų asociacija ragina Prezidentę vetuoti Kultūros tarybos įstatymą. Prieiga: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/-/88328>. [Žiūr. 2013 08 05].

BUČYS, A., 2011 a. Kas valdys spaudos laisvę Lietuvoje? *Lietuvos žinios*, 2011 07 11. Prieiga: <http://lzinios.lt/lzinios/kultura-ir-pramogos/kas-valdys-spaudos-laisve-lietuvoje/151243>. [Žiūr. 2013 08 05].

BUČYS, A., 2011 b. *SRTRF 2011 m. veiklos ataskaita*. Prieiga: <http://www.srtfondas.lt/index.php?Ataskaitos>. [Žiūr. 2013 08 05].

Canada Council for the Arts 2013 a. The Arm's Length Principle. Prieiga: <http://canadacouncil.ca/en/council/grants-and-prizes/how-the-council-makes-its-decisions>. [Žiūr. 2013 08 16].

Canada Council for the Arts 2013 b. Peer Assessment: How the Council Makes its Decisions. Prieiga: <http://canadacouncil.ca/en/council/grants-and-prizes/how-the-council-makes-its-decisions>. [Žiūr. 2013 08 15].

Canada Council for the Arts Act 1985. Prieiga: <http://laws-lois.justice.gc.ca/PDF/C-2.pdf>, [Žiūr. 2013–08–15].

Council of Europe 1998. *Cultural Policy In Lithuania, Report Of The European Panel Of Examiners By Bill Dufton*. Prieiga: http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/Culture/Reviews/CC-CULT97-24BLithuania_EN.pdf. [Žiūr. 2013 08 28].

DIGRYTĖ, E., 2008. Po kūrėjų ginčų A. Juzėnas atšauktas iš Kino tarybos. *Delfi.lt*. 2008 05 14. Prieiga: <http://pramogos.delfi.lt/archive/article.php?id=17025466>. [Žiūr. 2013 08 28].

FREY, B., 1999. State Support And Creativity In The Arts: Some New Considerations. *Journal of Cultural Economics*, 23, 71–85.

Filmförderungsgesetz 2010. Prieiga: <http://www.filminstitut.at/de/aufgaben-und-ziele/>. [Žiūr. 2014 01 24].

GOŠTAUTIENĖ, R., 2002. Pastabos dėl nacionalinės Lietuvos kultūros plėtros programos 2003–2009 metams. *Literatūra ir menas*, 2002 10 04, 2919. Prieiga: http://eia.libis.lt:8080/archyvas/viasas/20120129192157/http://www.culture.lt/lmenas/?leid_id=2919&kas=straipsnis&st_id=830. [Žiūr. 2013 08 03].

HILLMAN-CHARTRAND, H., MCCAUGHEY, C., 1989. The Arm's Length principle and the Arts: an International perspective – Past, Present, Future. In: Eds. M. C. Jr. Cummings, J. M. D. Schuster. *Who's to Pay for the Arts: The International Search for Models of Support*, N.Y.C: American Council for the Arts, 143–173.

INKEI, P., 2001. Arm's Length Financing in Culture: Why? Why not? *The Budapest Observatory*. Prieiga: <http://www.budobs.org/public-grants/public-grants/grant-paper-2001.html>. [Žiūr. 2013 08 03].

INKEI, P., 2002. Why Not, Indeed? *The Budapest Observatory*. Prieiga: <http://www.budobs.org/public-grants/public-grants/grant-paper-2002.html>. [Žiūr. 2013 08 03].

KARNACKAITĖ, R., 2001. *Kultūros rėmimo fondai Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje. Lyginamoji apžvalga*. Atviros Lietuvos fondas. Prieiga: <http://politika.osf.lt/kultura/santraukos/KulturosRemimoFondai.htm>. [Žiūr. 2013 08 03].

KATINAITĖ, J., 2012. Disputai apie muziką ir kultūrą (7): Kultūros tarybos įstatymas: už ir prieš“. *Muzikos barai*, 2012, 3–4. Prieiga: <http://www.muzikosbarai.lt/index.php?id=727>, [Žiūr. 2013 08 03].

Kika 2011. Dėl Lietuvos Respublikos Menų tarybos įstatymo projekto. Nacionalinė kūrybinių ir kultūrinių industrijų asociacija. Prieiga: <http://www.kikas.lt/lt/dokumentai/LR%20Menu%20tarybos%20istatymo%20projektas.pdf>. [Žiūr. 2013 07 16].

Kultūros politika Lietuvoje 1998. Vilnius: Lietuvos Respublikos kultūros ministerija.

KUZMICKAITĖ, J., 2005 a. Kino taryba: landa korupcijai? *Atgimimas*, 2005 02 20. Prieiga: <http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=6082432>. [Žiūr. 2013 07 16].

KUZMICKAITĖ, J., 2005 b. Kinas: labirintas be išėjimo? *Atgimimas*, 2005 03 01. Prieiga: <http://www.delfi.lt/archive/kinas-labirintas-be-isejimo.d?id=6146968>, [Žiūr. 2013 07 16].

Lfc.lt. 2013 05 06. Lietuvos kinematografinių sąjungos narių visuotinio susirinkimo rezoliucija „Apie padėtį Lietuvos kine“. Prieiga:

<http://www.lfc.lt/lt/Page=ArticleList&ID=10267>. [Žiūr. 2013 07 16].

Lfc.lt. 2013 04 13. Lietuvos kinematografininkų sąjungos Animatorių gildijos viešas pareiškimas dėl 2013 metų paraiškų svarstymo rezultatų. Prieiga: <http://www.lfc.lt/lt/Page=ArticleList&ID=10274>. [Žiūr. 2013 07 16].

Lietuvos kultūros politikos reformų nuostatos 1997. Projektas P-233. LR Seimas. Prieiga: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=35418&p_query=&p_tr2=2. [Žiūr. 2013 07 11].

Lrt.lt. 2013 07 31. Sąjunga sunerimo dėl Kino centro formuojamos kino politikos. Prieiga: http://www.lrt.lt/naujienos/kultura/26/22636/sajunga_sunerimo_del_kino_centro_formuojamos_kino_politikos. [Žiūr. 2013 08 11].

LR valstybės kontrolė 2009. *Kultūros politikos įgyvendinimas dalinai finansuojant programas ir projektus 2009*. Valstybinio audito ataskaita, 28–29. Prieiga: http://www.vkontrole.lt/audito_ataskaitos.aspx?tipas=2. [Žiūr. 2013 07 16].

LR valstybės kontrolė 2012. *Valstybinio audito ataskaita. Seimui atskaitingų institucijų, veikiančių kultūros srityje, veikla*. 2012 m. gegužės 17 d. Nr. VA-P-50-2-6. Vilnius. Prieiga: http://www.vkontrole.lt/audito_ataskaitos.aspx?tipas=2. [Žiūr. 2013 07 11].

LR vyriausybė 1991. *Rinka. Demokratija. Laisvė*. Vilnius: LR Aukščiausioji Taryba.

MADDEN, C., 2009. *The Independence of Government Arts Funding: A Review, IFACCA D'Art Report No. 9*, Sydney: International Federation of Arts Councils and Culture Agencies. Prieiga: [http://media.ifacca.org/files/Dart9independence-report\(1\).pdf](http://media.ifacca.org/files/Dart9independence-report(1).pdf). [Žiūr. 2013 08 28].

MAKAUSKAS, A., 2013. Žiniasklaidininkai gins Spaudos rėmimo fondą. *Lžinios.lt*. 2013 02 26. Prieiga: <http://lzinios.lt/lzinios/Lietuvoje/Ziniasklaidininkai-gins-Spaudos-remimo-fonda>. [Žiūr. 2013 08 28].

MANGSET, P., 2009. The Arm's Length Principle And The Art Funding System. A Comparative Approach. In: Eds. M. Pyykkönen, N. Simanainen, S. Sokka. *What about cultural policy? Interdisciplinary perspectives on culture and politics*. Jyväskylä: Minerva Kustannus, 273–298.

Ministry of Culture Denmark 2013. *Independence And The Arms-Length Principle*. Prieiga: <http://kum.dk/english/Cultural-Policy1/Independence-and-the-arms-length-principle/>. [Žiūr. 2013 08 28].

MITKUS, T., 2011. Lietuvos kino industrija: valstybės remiamas menas ar verslas? *Santalka: Filosofija, Komunikacija*, 19 (2), 76–89.

MUCICA, D., 2005. Relevance, Utility And Use Of (Quasi-)Arm's Length Financing Mechanisms For Culture In SEE. Background paper for the Policies for Culture Forum. Prieiga: http://www.policiesforculture.org/insight/insight4_mucica.html. [Žiūr. 2013 08 29].

MULCAHY, K. V., 1998. Cultural Patronage In Comparative Perspective: Public Support For The Arts In France, Germany, Norway, And Canada. *Journal of Arts Management, Law & Society*, 27 (4), 247–263.

NAVICKAS, A., 2012. Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas – kryžkelėje. *Bernardinai.lt*. 2012 06 28. Prieiga: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/-/84702>. [Žiūr. 2013 08 28].

OGINSKAITĖ, R., 2013. Už „Sidabrinių gervių“ ceremonijos fasado – intrigų ir nuoskaudų bombos. *Lrytas.lt*. 2013 05 13. Prieiga: <http://www.lrytas.lt/lietuvas-diena/kultura/uz-sidabriniu-gerviu-ceremonijos-fasado-intrigu-ir-nuoskaudu-bombos.htm>. [Žiūr. 2013 08 28].

Österreichisches Filminstitut 2013. *Filmförderung und Filmfinanzierung in Österreich – Institutionen auf einen Blick*, 2013. Prieiga: <http://www.filminstitut.at/de/filmfoerderung/>. [Žiūr. 2013 08 28].

Oxford Economics 2012. *The Economic Impact of the UK Film Industry*. Prieiga: <http://www.creativecoalitioncampaign.org.uk/images/uploads/bfi-economic-impact-of-the-uk-film-industry-2012-09-17.pdf>. [Žiūr. 2013 08 28].

PLATELIS, K., 2012 a. Kultūros taryba: būgštavimai ir viltys. *Literatūra ir menas*, 2012 03 16. Nr. 3371. Prieiga: http://www.culture.lt/lmenas/?st_id=19431. [Žiūr. 2013 08 28].

PLATELIS, K., 2012 b. Kultūros tarybos kūrimas: ar įmanomas nepolitizuotas kultūros rėmimas? *Bernardinai.lt*. 2012 06 25. Prieiga: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/-/84455>. [Žiūr. 2013 08 28].

QUINN, RUTH-BLANDINA, M., 1997. Distance Or Intimacy? The Arm's Length Principle. The British Government And The Arts Council Of Great Britain. *International Journal of Cultural Policy*, 4(1), 127–159.

RAUKTYTĖ, D., 2011. Nekomercinės žiniasklaidos finansavimo modelis: tobulinti negalima naikinti. *Bernardinai.lt* 2011 11 11. Prieiga: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2011-11-11-nekomercines-ziniasklaidos-finansavimo-modelis-tobulinti-negalima-naikinti/71929>. [Žiūr. 2013 08 28].

Royal Charter of Arts Council England 1994.

Prieiga: http://www.artscouncil.org.uk/media/uploads/pdf/Royal_Charter_2002.pdf, [Žiūr. 2013–08–05].

RUBAVIČIUS, V., 2011. Ar pagerės kultūros su „ištiesta ranka“ savijauta? *Alkas.lt*. 2011 08 12. Prieiga: <http://alkas.lt/2011/08/12/v-rubavicius-ar-pageres-kulturos-su-istiesta-ranka-savijauta/>. [Žiūr. 2013 07 14].

SKATIKAITĖ, R., 2011. Milijonai – saviškių klanui. *Lietuvos žinios* 2011 06 16. Prieiga: <http://lzinios.lt/lzinios/Lietuvoje/milijonai-saviskiui-klanui/150638>, [Žiūr. 2013 08 28].

STOŠKUS, K., 2011. Dėl „Menų tarybos įstatymo“ projekto. *Lietuvos aidas* 2011 08 02. Prieiga: <http://www.aidas.lt/lt/kultura/article/1943-08-02-del-menu-tarybos-istatymo-projekto>, [Žiūr. 2013 07 15].

STUNDYS, V., 2011. Kultūros taryba – tai revoliucinė pertvarka, *Bernardinai.lt*. 2011 11 29. Prieiga: <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2011-11-29-v-stundys-kulturos-taryba-tai-revolucine-pertvarka/72808>. [Žiūr. 2013 07 15].

Audronė Rimkutė

Uniwersytet Wileński, Litwa

Zainteresowania naukowe: epistemologia społeczna, socjologia nauki, socjologia kultury, polityka kulturalna

ZASADA DYSTANSU W LITEWSKIEJ POLITYCE KULTURALNEJ

Streszczenie

Artykuł zawiera analizę litewskiej polityki kulturalnej w zakresie wdrażania tzw. zasady dystansu. W pierwszej części artykułu określono pojęcie „zasady dystansu”, przypomniano historię jego powstania i omówiono główne narzędzie służące do realizacji tej zasady w polityce kulturalnej – instytucję rady kultury. Porównano charakter działalności rad kultury w różnych krajach, opisano ich najważniejsze funkcje i cechy. W drugiej części artykułu przeanalizowano kształtowanie modelu polityki kulturalnej opartej na tzw. zasadzie dystansu na Litwie. Ten model został wybrany przez rząd Litwy w 1991 roku jako wytyczna reform w zakresie polityki kulturalnej, był on także zalecany przez ekspertów Rady Europy, gdy Litwa uczestniczyła w programie Przeglądów Krajowej Polityki Kulturalnej w latach 1996–1998. Przedstawiono publiczne dyskusje na temat litewskiej polityki

UPCHURCH, A. R., 2011. Keynes’s Legacy: An Intellectual’s Influence Reflected In Arts Policy, *International Journal of Cultural Policy*, 17(1), 69–80.

UK Film Council 2009. *Stories We Tell Ourselves. The Cultural Impact Of UK Film 1946–2006*. Prieiga: http://industry.bfi.org.uk/media/pdf/f/i/CIRreport_010709.pdf. [Žiūr. 2013 08 28].

VAND DER PLOEG, F., 2005. The Making of Cultural Policy: a European Perspective, *CESifo Working Paper*. No. 1524. Prieiga: http://www.cesifo-group.de/ifoHome/publications/working-papers/CESifoWP/CESifoWPdetail-s?wp_id=14558765. [Žiūr. 2013 08 28].

VILPIŠAUSKAS, R., NAKROŠIS, V., 2003. *Politikos įgyvendinimas Lietuvoje ir Europos Sąjungos įtaka*. Vilnius: Eugrimas.

ŽUKIENĖ, V., 2012. *SRTRF 2012 m. veiklos ataskaita*. Prieiga: <http://www.srtfondas.lt/index.php?Ataskaitos>. [Žiūr. 2013 07 14].

Audronė Rimkutė

Vilnius University, Lithuania

Research interests: social epistemology, sociology of science and culture, cultural policy.

THE “ARM’S LENGTH” PRINCIPLE IN LITHUANIAN CULTURAL POLICY

Summary

This article analyzes Lithuanian cultural policy, particularly the implementation of the “arm’s length” principle. The first part of the article describes the concept of the principle, gives an overview of its history, and examines its main instrument of implementation—the council for culture. The article compares the activity of similar councils in various countries and describes their most important functions and features. The second part of the article deals with the formation of the “arm’s length” cultural policy model in Lithuania. This model was chosen as the direction for cultural policy reform in the Lithuanian Government’s 1991 program, and was also recommended by the experts during Lithuania’s participation in the Council of Europe program *National Cultural Policy Reviews 1996–1998*. The process of forming the model lasted until 2013. The article analyzes public discussions about Lithuanian cultural policy, Lithu-

kulturalnej, przeanalizowano programy kolejnych rządów oraz najważniejsze dokumenty polityczne, wyróżniono etapy procesu kształtowania nowego modelu polityki kulturalnej oraz przyczyny jego powolnego rozwoju. W trzeciej części omówiono problemy związane z działalnością dwóch litewskich instytucji polityki kulturalnej, działających na zasadzie dystansu, założonych jeszcze przed powstaniem Litewskiej Rady Kultury. Przeanalizowano sprawozdania z działalności tych dwóch instytucji oraz publiczne wypowiedzi na ich temat, wskazano słabe strony działalności.

SŁOWA KLUCZOWE: litewska polityka kulturalna, zasada dystansu (ang. *arm's length principle*), rada kultury.

anian government programs, the main political documents, as well as the stages of the formation process and the causes of its slow progress. The third part deals with the operational problems of two Lithuanian “arm’s length” institutions that were established prior to the Lithuanian Council for Culture. Public comments on these two institutions and their activity reports are analyzed and the main weaknesses of their activity are discerned.

KEY WORDS: Lithuanian cultural policy, the “arm’s length” principle, Lithuanian Council for Culture.

Gauta 2013 12 30

Priimta publikuoti 2014 01 24